

"Cal resistir l'envestida dels fracassos"

Josep M. Castellet (Barcelona, 1926) és director literari d'Edicions 62 des del 1964. Ha viscut totes les envestides i tots els èxits de la casa. Aquesta setmana Edicions 62 celebra els tres mil títols publicats.

Josep Maria Castellet diu que, un director literari, el retrata el catàleg que construeix. És per això que li hem demanat que triï alguns dels títols del seu catàleg que el puguin definir. Castellet, després de pensar-s'ho una estona i de consultar les col·leccions, ens diu que se sent identificat amb l'evolució intel·lectual de Bertrand Russell, del qual esmenta la *Història de la filosofia*. També se sent content d'haver publicat les primeres traduccions de Dashiell Hammett —"posem-hi una mica de frivolitat"—, enumera també les narracions de Salvador Espriu, la *Història de la cultura catalana*, i "autors tan esparsos" com puguin ser Montaigne o Carles Riba, "que va ser un mestre a distància per a mi".

El senyor Castellet, perquè és tot un senyor, fuma cigarretes amb un broquet negre i és un bon bevedor de whisky. Durant un temps va ser molt afeccionat a les lectures del psiquiatre i neuròleg Ernest Kretschmer. Segons la morfologia de les persones, Kretschmer va establir una sèrie de tipologies. Josep Maria Castellet utilitza aquesta tipologia per definir-se. Diu que és astènic, "amaguem les nostres deficiències sota l'autoconsideració de gent sensible, amb una tendència a la vibració estètica i crepuscular, és a dir, al fet que ens tremolen les cames davant una posta de sol".

—Com definiria Edicions 62, segons la tipologia de Kretschmer?

—Edicions 62 pertanyeria a la tipologia atlètica. Per la seva activitat, per la capacitat d'inciatives, perquè els fundadors, i a partir del 1969 el consell d'administració, van tenir una visió de l'editorial molt ambiciosa.

—Ha dit mil vegades que, quant al catàleg, sempre ha tingut via lliure. Per tant, Edicions 62 potser també se li assembla...

—He tingut via lliure, ho haig de reconèixer. I segurament que se m'assembla, encara que pertanyi a una altra tipologia. L'editorial m'ha obligat a fer coses que amb la meua indolència potser hauria deixat córrer. Però hi ha una dita que fa que, amb temps, els indolents constants també acaben construint un edifici. L'editorial m'ha vitalitzat a mi i jo he vitalitzat l'editorial.

—La celebració dels tres mil títols es farà amb solemnitat. La presidirà el cap del govern, Jordi Pujol...

—Una solemnitat relativa, perquè la solemnitat consisteix en uns parlaments, però després, com que la celebració serà al Bikini, sonarà la música i la gent podrà sopar i ballar, perquè el local és immens i els convidats són molts. Jo diria que la part més seriosa serà curteta. I després, via lliure.

—Diu Oriol Bohigas, president del consell d'administració de l'editorial, que Edicions 62 no n'ha sabut mai gaire, de divertir-se. Escriu: "Les seves són festes primetes, avorridetes, assenyades; sempre amb un aleteig d'esquerres intel·lectuals, però amb una vestimenta lleugerament sardanista..."

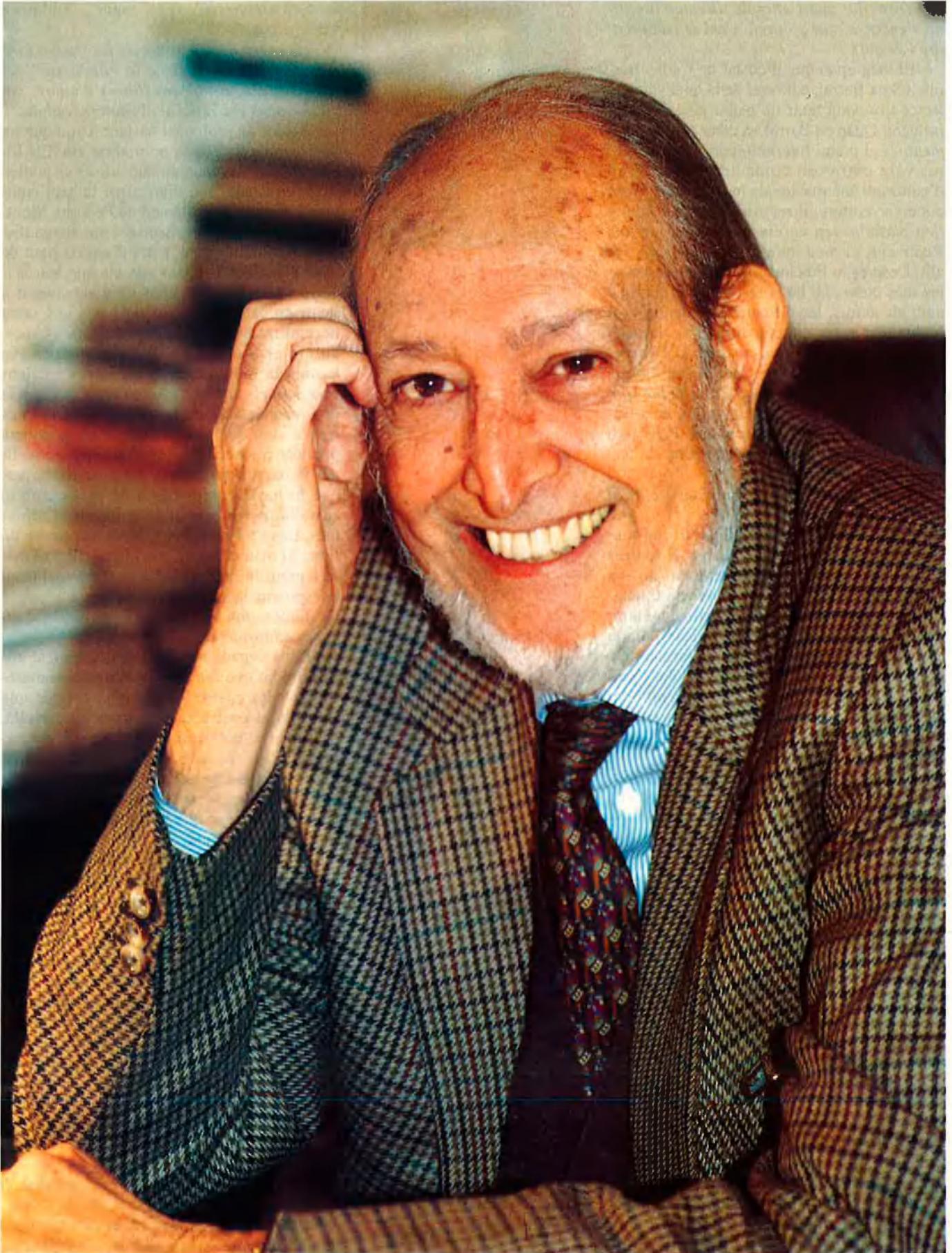
—Això ho va escriure en el pròleg del llibre dels 25 anys, però ho va escriure abans de la festa. I la festa dels 25 anys va resultar absolutament deseixida, amb una orquestrina de jazz fantàstica. Per tant, les paraules de Bohigas han quedat antiquades.

—El títol que fa tres mil, *Atlas d'Història de Catalunya*, és un llibre simbòlic?

—És un dels llibres més importants que hem publicat. Sí, és un títol simbòlic, perquè fa referència al territori i a la història. El llibre parla de territori i, en conseqüència, de la història dels catalans, una història viva, gràfica, on es veu l'evolució en molts camps, des de la població, la indústria, els moviments migratoris..., tot.

—Al 1962 Max Cahner i Ramon Bastardas funden l'editorial i arriben a publicar un primer llibre, Nosaltres els valencians, de Joan Fuster, amb les trenta mil pessetes que Cahner va treure de la venda d'un Opel d'abans de la guerra. Dos anys després, vostè aterra a la 62, perquè s'ensopia treballant en una editorial jurídica. Accepta el càrrec, bo i sabent que cobrarà menys diners, i defineix Edicions 62 com una editorial impossible. Quina mena d'època era aquella?

—Era una època impossible. La idea, una mica visionària i agosarada, de fer l'editorial va topar amb la censura, la manca de recursos i tot el que vulguis... Però aquesta ambició no va fracassar. I avui tenim una editorial normalitzada, consolidada, amb vocació universal i amb un catàleg considerable.

—Vostè diu que l'ofici de director literari no s'ensenyà, que s'aprèn. Com el va aprendre i de qui?

—El vaig aprendre al costat de Carles Barral, a Seix Barral, editorial de la qual vaig ser lector i on vaig tenir un paper més o menys influent. Quan en Barral va crear el *Prix Formentor* i el premi *Internationale de Littérature*, vaig entrar en contacte amb un grup d'editorials internacionals molt selectes, vaig conèixer editors, directors literaris i autors que participaven en els jurats dels premis. Realment, el meu aprenentatge, el vaig fer allí. Després, a Edicions 62, hi he après moltes més coses. Hi he après el tracte quotidià amb els autors, les dificultats comercials, hi he après que ser director literari és un ofici d'incertesa, perquè mai no saps si l'encertaràs o no l'encertaràs. Cada llibre és una aventura. I crec que una condició *sine qua non* és de saber resistir l'investida dels fracassos. Els fracassos són continus. Però això acaba ajudant-te a formar un caràcter de fermesa contra l'adversitat.

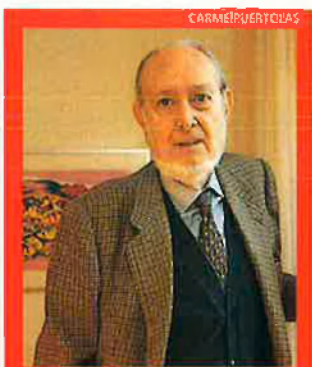
—El fracàs més sonat d'Edicions 62 és la crisi del 69?

—Aquest fracàs marca l'editorial i, al mateix temps, obre un desafiament. Nosaltres fracassem perquè, econòmicament, no era ben plantejada, la Gran Enciclopèdia Catalana, de la qual publiquem el primer volum. Gràcies a la gent que hi havia, gràcies al nou consell d'administració que es va formar després de la crisi, vam tornar a reprendre l'editorial. Vam entendre que les coses no eren ben plantejades des d'un punt de vista econòmic. Es va redreçar i hem acabat fent llibres de tota mena i també grans obres.

Però també hi ha els fracassos petits, individuals. Hi ha llibres que estàs convençut que aniran bé i resulta que no hi van, i no saps mai per què. Després del fracàs d'un títol has de buscar l'èxit d'un altre, però l'has de buscar sempre des de la base de la qualitat de l'obra. Aquesta em sembla que és la gràcia: haver intentat de fer una editorial no sols comercial, sinó mantenint els principis inicials.

—Digui'm un fracàs que el vagi sorprendre...

—Els primers llibres de la col·lecció "El Balanci", que va ser la primera empena forta en el camp de la novel·la estrangera, tots eren d'autors importants. I, en canvi, aquesta primera embranzida va tenir un fracàs bastant notable. Aquest grup d'autors estrangers (Vasco Pratolini, Marguerite Duras, Erskine Caldwell, William Faulkner, Carson McCullers, Italo Calvino...) que els anys 60 van fracassar, després han tingut una vida normal i expansiva en les altres col·leccions. Les hem passades a "Les Millors Obres de la Li-

"Els primers llibres de la col·lecció 'El Balanci', que va ser la primera empena forta en el camp de la novel·la estrangera, tots eren d'autors importants. I, en canvi, aquesta primera embranzida va tenir un fracàs bastant notable."

teratura Universal", "El Cangur", "Llibres a Mà"...

—Ha escrit que el fracàs de les traduccions dels anys 60 fou degut a la "diglòssia" del lector català: comprava llibres d'autors catalans, però era reticent als autors traduïts.

—Això s'ha prolongat bastant. Diria que tot just assolim una certa normalitat ara. Els llibres d'autor català, com que només es podien llegir en català, són llibres que la gent comprava. Autors com Manuel de Pedrolo, Montserrat Roig, Salvador Espriu, i una llarga llista, es venien molt bé. I des d'aquest punt de vista els autors catalans són els que han ajudat a fer caliu, i la gent s'ha acostumat a llegir en català, abans d'arribar a una certa normalització de l'escola catalana. A més, durant el franquisme, la gent identificava bastant la literatura amb els autors catalans i no amb els autors traduïts i això va dur a la provincianització de la cultura catalana. I és contra això que vam lluitar. Avui ja podem publicar traduccions amb una certa normalitat. Potser no les podem publicar totes, perquè hi ha la competència de preus amb el castellà, però cada vegada mirem d'afinar més, fins i tot sacrificant preus, per treure un llibre al mateix temps que el castellà i al mateix preu, la qual cosa ha anat normalitzant i desprovincianitzant el públic lector.

—Encara fan una competència deslleial algunes editorials castellanes?

—Cada vegada menys. Dissortadament ens hem trobat que fan trucs que poden endarrerir molt les coses. Per exemple, afegir una clàusula al contracte dels drets en castellà, dient que no pot sortir el llibre en edició catalana fins que no hagi sortit l'edició castellana... Això, és clar, s'ha denunciat, i ara cada vegada ho fan menys. Aquestes traves són una discriminació que jo he entès sempre que és anticonstitucional.

—Parlant de l'edició castellana, quan vostè entra a 62 un dels projectes que tira endavant és Ediciones Península. Es va entendre aquesta operació llavors?

—No es va entendre gens. Em penso que potser era mal plantejada. Ediciones Península, fundada l'any 63, quan jo encara no havia arribat, va néixer amb la idea de traduir autors catalans al castellà. Però aquests autors no eren coneguts fora de Catalunya i l'operació no va reeixir. Després hem mirat de fer una editorial castellana, relativament normalitzada, que introdueix algun títol català dins una sèrie de títols estrangers traduïts i que també inclou escriptors d'aquí que escriuen en castellà.

—Al 1969, en plena crisi empresarial, li ofereixen un lectorat a la Universitat de Bufalo. Temps després, una editorial espanyola el vol fitxar per dirigir una col·lecció de lite-

ratura hispanoamericana. Per què no ha canviat mai de vaixel·l?

—Perquè em vaig sentir molt compromès amb l'editorial. A més, en aquella època jo també estava molt compromès en la lluita antifranquista. Em va semblar que podia ser una deserció i, aquesta deserció, no estava disposat a fer-la, encara que em sentís perjudicat econòmicament i intel·lectualment. Però és una opció com una altra, que prens. En una situació de normalitat segurament que les hauria acceptades, aquestes ofertes.

—Se n'ha penedit mai?

—La paraula "penedir" és molt difícil de valorar en la vida de la gent, perquè quan prens decisions bé es fonamenten en alguna cosa. Si el fracàs no és gaire gros, no passa res. I com que, a través de l'editorial, amb la possibilitat d'assistir a congressos internacionals, he pogut mantenir la relació amb el món internacional, doncs, no passa res.

—Els 70 són anys sobretot de consolidació econòmica més que no de creació literària. Als anys 80 arriba la consolidació literària. Com valora aquesta dècada?

—La dècada dels 80 significa la consolidació, sobretot, dels llibres il·lustrats. El llibre il·lustrat no és cap mèrit meu. En un moment donat s'incorpora a l'equip de 62 Joaquim Sabrià i creem una secció de venda de llibres a terminis que exigeix aquest llibre gros, il·lustrat. En Joaquim Sabrià, des d'aquest punt de vista, ha estat tan director literari com jo mateix. Ell és qui suggereix, juntament amb Marisa Trigo, obres tan interessants com la *Història de l'art català*, la *Història de Catalunya* que dirigeix Pierre Vilar o la *Història gràfica de Catalunya*, que va confeccionar l'Edmon Vallès. Això consolida l'editorial perquè, no és que no hi hagi risc en aquestes col·leccions, n'hi ha més perquè la inversió és més forta, però es crea un sistema de vendes que va a buscar els lectors i les subscripcions.

—El final dels anys 80, sembla que vostè el viu amb una certa eufòria, si més no això és el que es desprèn d'aquesta frase que ha deixat escrita: "Ha arribat un moment que ja no m'impresionen les grans inversions, els projectes ambiciosos i difícils de realitzar o els llibres de gran tirada: t'acostumes a tot".

—Ja ho hem provat tot, les coses no han anat malament, i quan et plantegen una obra a tot color de deu o dotze volums, si conside-

—Vostè va formar part del Consell de Cultura en temps de Joan Rigol. Encara li dol que no vagi prosperar el Pacte Cultural?

—La idea del Pacte Cultural continua vigent i avui encara és més necessari, quan hi haurà retalls pressupostaris importants en el camp de la cultura. Allò va ser l'inici d'una concepció molt àmplia de la cultura catalana, perquè la nostra cultura o és universal, com hem pretès des de la nostra editorial, o no serà, tornarà a ser provinciana, com a l'època franquista.

res que pots donar un producte de qualitat intel·lectual, doncs el tires endavant.

—Aquesta sensació que manifestava l'any 1987, la continua mantenint avui?

—Sí, sí. Perquè l'editorial ha continuat fent aquest procés.

—L'objectiu fundacional era de construir una editorial d'una certa envergadura, amb voluntat universalista. Aquests tres mil títols serien la prova d'haver aconseguit l'objectiu?

—Els objectius no s'acaben d'aconseguir mai, perquè les col·leccions continuen. No arribes mai al final. Les editorials tenen una vida àmplia, si s'ho proposen. Tot depèn de la dimensió i de les ambicions que tinguin. Hi ha camp per córrer. L'editorial està oberta i marxa. Hem encetat una renovació interna de moltes coses, des de la incorporació de noves persones fins a la informatització, l'autoedició..., que són coses fetes

pensant en el futur i que s'han de fer.

—Quan es va informatitzar l'editorial, li va ser un trasbals. Com la porta, l'entrada a l'era digital?

—Jo no hi he entrat gaire, en aquests qüestions; ho fan els altres, però he estat atent a tot aquest procés, des del CD-Rom a la introducció del catàleg dins Internet.

—Pensa que ja s'ha inventat tot en el món de la direcció editorial?

—Quant a comportaments humans i a la capacitat de dirigir, tot el que sigui una tasca de direcció, em penso que ja és bastant inventat. Ara bé, sempre hi ha les adaptacions als temps moderns.

—Ha reflexionat sobre la nova era digital i la possibilitat que desaparegui el suport en paper?

—Hi he pensat bastant. Em sembla que a la llarga —jo ja no ho veuré— el llibre conservarà un sentit bàsic i més tradicional, però entrarà molt en competència amb totes les tècniques de comunicació futures. El llibre segurament que en patirà. El que passa és que els editors estan obligats a veure que una editorial no sols utilitzarà suport gràfic i suport paper. Nosaltres, aquest procés, ni l'ignorem ni el deixem de banda; el tenim msolt present, perquè sabem que algunes línies hauran d'anar per aquest cantó. Malgrat això, jo sóc un home de paper i ploma, encara que no sóc pessimista quant al futur. He viscut moltes etapes de renovació, i la gent se n'ha sortit sempre.

Montserrat Serra